

Orkuveita Reykjavíkur
Guðmundur Þóroddsson
Suðurlandsbraut 34
108 Reykjavík

2000120052
8717; 9310

Reykjavík, 30. janúar 2001
/--

Efni: Borun tveggja rannsóknarhola á Hellisheiði, Sveitarfélaginu Ölfusi. Ákvörðun um matsskyldu

Vísað er til erindis Orkuveitu Reykjavíkur, dags. 22. desember 2000, þar sem Skipulagsstofnun er tilkynnt borun tveggja rannsóknarhola á Hengilssvæði til ákvörðunar um hvort framkvæmdin skuli háð mati á umhverfisáhrifum sbr. 6. gr. laga nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum og lið 2.c.i. í 2. viðauka laganna.

Skipulagsstofnun leitaði álits Sveitarfélagsins Ölfuss, Heilbrigðiseftirlits Suðurlands, Hollustuverndar ríkisins, iðnaðar- og viðskiptaráðuneytisins og Náttúruverndar ríkisins. Umsagnir bárust frá Sveitarfélaginu Ölfusi með bréfi dags. 19. janúar 2001, Heilbrigðiseftirliti Suðurlands með bréfi dags. 9. janúar 2001, Hollustuvernd ríkisins með bréfi dags. 11. janúar 2001, iðnaðar- og viðskiptaráðuneytinu með tölvupósti dags. 29. janúar 2001 og Náttúruvernd ríkisins með bréfi dags. 9. janúar 2001. Frekari upplýsingar og svör bárust frá framkvæmdaraðila með bréfi dags. 18. og 22. janúar 2001.

FRAMLÖGÐ GÖGN FRAMKVÆMDARAÐILA

Tilgangur framkvæmdar

Fyrirhuguð er borun tveggja rannsóknarhola á Hengilssvæði sem er eitt af stærstu háhitasvæðum landsins eða um 100 km² og eru um 80% þess svæðis talin aðgengileg til vinnslu. Innan svæðisins er hið svokallaða Hengilskerfi en til þess teljast gossprungur og misgengi sem ganga til suðvesturs um Innstadal, Kolviðarhól og Hveradali en til norðvesturs um Nesjavelli í Þingvallavatn. Framkvæmdaraðili telur, í ljósi nálægðar við þann stóra markað fyrir heitt vatn sem höfuðborgarsvæðið sé, nauðsynlegt að hafa til staðar framtíðarvalkosti þ.e. svæði sem hafa verið rannsökuð m.t.t. nýtingarmöguleika. Auk þess bendir framkvæmdaraðili á að Suðurland bjóði jafnframt upp á aukna möguleika til nýtingar á heitu vatni frá tilraunasvæðinu.

Tilgangur framkvæmdarinnar er að fá úr því skorið hvort nýta megi jarðhitasvæði á Hellisheiði sem framtíðarvalkost við orkuvinnslu fyrir veitusvæðið. Líkur séu á því að staðir á Hengilssvæðinu komi vel til greina til framleiðslu á raforku. Niðurstöður þessara rannsókna verði því nýttar til að gera langtímaáætlanir um áfangaskiptingu hugsanlegrar virkjunar jarðhita á Hellisheiði. Framkvæmdaraðili telur ekki þörf á mati á umhverfisáhrifum framkvæmdarinnar.

Fyrirhuguð framkvæmd og framkvæmdasvæði

Fram kemur í framlögðum gögnum framkvæmdaraðila að Orkustofnun hafi gert yfirborðsrannsóknir á Hellisheiði og í framhaldi af þeim rannsóknum hafi svæði sunnan Hengilsins verið afmörkuð til rannsóknarborana. Til skoðunar hafi verið svæði sem náði frá Skarðsmýri suður með Skarðsmýrarfjalli vestur í Sleggjubeinsdal og suður í Hveradali. Auk virkninnar á svæðinu var horft til viðnámsgerðar og samsetningar hveragass. Litið var til þátta eins og þeirra sem ráðast af jarðgerð, nálægð við vatnsból, leið frárennslis frá borholum auk aðkomu og áhrifa á umhverfið og var sá kostur valinn að velja holunum stað sunnan Skarðsmýrarfjalls og við Stóra-Reykjafjall. Fram kemur að svæðin séu í eign Orkuveitu Reykjavíkur og hafi verið sótt um rannsóknarleyfi fyrir stórum hluta Hengilssvæðisins til iðnaðar- og viðskiptaráðuneytisins.

Framkvæmdin skiptist í tvennt, þ.e. gerð tveggja 3.200 -3.400 m² borstæða og borun tveggja um 2000 m djúpra rannsóknarhola. Gert er ráð fyrir að um 2.000 - 2.500 m³ af fyllingarefni þurfi í hvort borstæði og verði efnið fengið úr viðurkenndri námu á svæðinu. Steyptur verði um 1,5 m djúpur kjallari utan um efstu fóðringu holanna. Frárennslislögn liggja frá dælukari borsins í sérstaka safn-eða svarfþró fyrir skolvatnið sem berst frá bornum. Við borun er gert ráð fyrir að nota um 30-40 l/s af vatni að staðaldri á borinn og í einstaka tilfellum allt að 60 l/s ef algert skoltap verður. Það borvatn sem frá bornum mun koma verði leitt í svarfþróna. Frárennslis frá borstæði við Stóra-Skarðsmýrarfjall muni renna suður í hraunið en grunnvatnsstreymi frá þessu svæði sé til suðvesturs í átt að Ólafsskarði. Frárennslis frá borstæði við Stóra-Reykjafell muni renna suður og vestur í hraunið en grunnvatnsstreymi frá þessu svæði sé í átt að Þrengslum og þaðan niður í

Selvog. Áætlað er að um 150 m³ af borsvarfi skili sér upp úr holunni. Gert er ráð fyrir að nota um 130 tonn af þurrefni við steypingu fóðurröra. Blöndun þurrefna og vatns komi til með að fara fram í lokaðri hringrás og því fari mjög lítið af efni út í umhverfið.

Framkvæmdaraðili telur að ekki sé hættu á verulegum umhverfisáhrifum vegna framkvæmdarinnar, rask sé hverfandi þar sem núverandi vegir verði nýttir og rask vegna borstæðagerðar verði lítið vegna staðarvals. Í framkvæmdalok verði þau minnkuð, snyrt og allt efni frá borframkvæmd fjarlæggt. Nánast ekkert gróðurlendi lendi undir borstæðum. Engar líkur séu á því að fuglalíf spillist vegna framkvæmdanna og er talið ólíklegt að framkvæmdin muni hafa áhrif á hveraörverur. Sneitt hafi verið hjá jarðfræðimyndunum sem hugsanlega hafi vísinda-, fræðslu- eða útivistargildi. Engar forn- eða söguminjar séu í hættu vegna framkvæmdarinnar. Lítil mengunarhætta verði af frárennsli skolvatns því öll efni sem notuð verði við borunina séu náttúrulegar steindir eða efni sem brotni hratt niður í náttúrunni.

Framkvæmdaraðili gerir ráð fyrir að borframkvæmd við hvora holu taki um 50 daga og að því loknu verði komið fyrir blástursbúnaði á holuna. Þar sé um að ræða hljóðdeyfi til að taka við gufu og vatni meðan holan blási. Holur séu yfirleitt látnar blása í 3-6 mánuði til að kanna jarðhitakerfið og séu helstu áhrif af blæstri borhola vegna vatns og gufu í vökvanum sem upp úr henni komi. Þá komi upp sömu efni og streymi frá yfirborðsjarðhita á svæðinu auk þess sem blástur auki vatns- og gufustreymi og verði vatnið leitt í hraun eða læk í nágrenni borstæðisins. Að blæstri loknum verði svo sett hús eða skýli yfir holuna. Búast megi við einhverjum hávaða við borunina sem fari þó sjaldnast yfir 90 dB(A). Frá borholu í blæstri megi hins vegar reikna með hávaða á bilinu 70-110 dB(A) en nokkur munur geti verið á milli einstakra hola eftir hlutfalli gufu og vatns. Þá verði sjónræn áhrif framkvæmdarinnar einhver þar sem borstæðin verði með holutoppi eftir borun en yfir hvern holutopp verði sett lágrest kúluhús.

Allt efni og búnaður sem ekki tengist nýtingu holu verður hreinsaður af svæðinu, dælukar tæmt og efni þaðan fjarlæggt. Gengið verði frá borsvarfi á borstæðinu og það lagfært þannig að það falli sem best að umhverfinu. Annar möguleiki sé að urða það í einhverri námu á svæðinu. Öðrum úrgangi verði fargað í sérstaka gáma sem fjarlægðir verði af gámaþjónustu og rusl urðað á viðurkenndum urðunarstað.

ÁLIT UMSAGNARAÐILA OG SVÖR FRAMKVÆMDARAÐILA

Almennt

Í umsögnum Heilbrigðiseftirlits Suðurlands, Hollustuverndar ríkisins, iðnaðar- og viðskiptaráðuneytisins og Náttúruverndar ríkisins kemur fram það álit að borun rannsóknarhola við Stóra-Skarðsmýrarfjall og Stóra-Reykjafell á Hellisheiði skuli ekki háð mati á umhverfisáhrifum.

Sveitarfélagið Ölfus tekur ekki efnislega afstöðu til þess hvort framkvæmdin skuli háð mati á umhverfisáhrifum.

Landnotkun, skipulag og leyfi

Í umsögn Sveitarfélagsins Ölfuss er vakin athygli á því að fyrirhugaður borstaður við Skarðsmýrarfjall sé mögulega á eignarlandi Sveitarfélagsins Ölfuss þ.e. í afréttinum, en ágreiningur sé um landamerki á þessu svæði. Er allur réttur áskilinn í þessu sambandi, þ.m.t. réttindi landeiganda skv. lögum nr. 57/1998 um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram það álit að umrædd borstæði séu á eignarlandi Orkuveitunnar en að honum sé ljóst að ágreiningur hafi verið um landamerki milli eignarlanda Orkuveitunnar og afréttar Sveitarfélagsins Ölfuss. Sótt verði um framkvæmdaleyfi til bæjarstjórnar Ölfuss áður en framkvæmdir hefjast.

Heilbrigðiseftirlit Suðurlands bendir á að í samræmi við ákvæði reglugerðar nr. 785/1999 um starfsleyfi fyrir atvinnurekstur sem getur haft í för með sér mengun, beri að sækja um starfsleyfi til heilbrigðisnefndar vegna framkvæmdarinnar. Þá hvetur heilbrigðiseftirlitið til þess að hugað verði að gerð landnýtingaráætlunar og svæðisskipulags fyrir þau svæði sem fjallað er um í greinargerð framkvæmdaraðila.

Náttúruvernd ríkisins bendir á að verið sé að fjalla um leyfisveitningar til nýtingar jarðhitaauðlinda víðar á Hengilssvæðinu um þessar mundir og hvetur stofnunin til að svæðið verið skipulagt í heild áður en ráðist verði í virkjunarframkvæmdir og þess gætt að náttúra á mikilvægum svæðum verði vernduð.

Í svörum frá framkvæmdaraðila kemur fram að undirbúningur sé hafinn að gerð skipulags á svæðinu. Starfshópur Reykjavíkur og Ölfuss um samstarfsverkefni á sviði umhverfis- og skipulagsmála hafi lagt fram tillögur um stefnumörkun í skipulagsmálum fyrir fjallendi ofan byggðar í Ölfusi í desember 1999. Gert sé ráð fyrir að taka fyrir alla landnotkunarþætti aðalskipulags, einkum þó þá er varði orkuvinnslu og útivist, og það verði fellt að fyrirbyggjandi landnýtingaráætlun fyrir jarðir Reykjavíkur í Grafningi og Ölfusi.

Í umsögn iðnaðar- og viðskiptaráðuneytisins kemur fram að af greinargerð framkvæmdaraðila sé ljóst að um sé að ræða hefðbundnar rannsóknarboranir til öflunar upplýsinga um það hvort um nýtanlegan jarðhita sé að ræða á svæðinu til raforku-, hitaveitu og iðnaðarnota í framtíðinni. Staðsetning holanna sé miðuð við að meta umfang hugsanlegs vinnslusvæðis, staðsetning þeirra sé við vegslóða sem eru fyrir hendi og þess verði gætt að röskun af völdum borunar verði í lágmarki.

Náttúrufar og útivist

Í umsögn Náttúruverndar ríkisins kemur fram að landslagi á rannsóknarsvæðunum hafi þegar verið raskað nokkuð og ekki þurfi að leggja nýja vegi eða opna námur vegna rannsókna. Bent er á að Hengilssvæðið allt sé mikið notað af útivistarfólki. Svæðið bjóði upp á stórbrotið landslag og fjölskrúðugar jarðmyndanir og hafi að hluta til verið sett á náttúruminjaskrá. Gæta beri ítrustu varúðar í umgengni við landið.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að Líffræðistofnun Háskóla Íslands hafi tekið að sér að gera úttekt á umræddum hluta Hengilssvæðisins, svo og því svæði sem Orkuveita Reykjavíkur hefur sótt um rannsóknarleyfi fyrir. Í úttektinni verði teknar fyrir landslagsheildir, gróður og dýralíf. Markmiðið með úttektinni sé að kortleggja þau svæði sem mest verndargildi hafa. Þegar hafi farið fram ítarleg jarðfræðikönnun á svæðinu.

Hollustuvernd ríkisins bendir á að Hveradalasvæðið og Hellisheiðin séu mjög vinsæl útivistarsvæði jafnt sumar sem vetur. Rekstraraðilar á svæðinu og útivistarfólk muni verða fyrir óþægindum af hávaða frá borholum, bæði vegna borunar og borhola í blæstri og framkvæmdaraðila beri að tryggja að hávaði frá borun og borholum hafi sem minnst áhrif á þessa aðila. Hollustuvernd leggur áherslu á að framkvæmdaraðili geri ráðstafanir til að takmarka aðgang fólks að svæðinu, eins og við á, meðan borun og blástur fara fram svo fólk verði ekki fyrir skaða af hávaða.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að eins og við aðrar boranir á vegum framkvæmdaraðila verði framkvæmdasvæðið (borstæðið) afmarkað til að takmarka aðgang fólks að því meðan á framkvæmdum stendur.

Vatnsból

Hollustuvernd ríkisins bendir á að vatnsból Skíðaskálans í Hveradölum geti mengast af affallsvatni frá borsvæðinu og því þurfi að tryggja viðeigandi mótvægisáðgerðir.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að hugsanleg áhrif á vatnsból Skíðaskálans í Hveradölum geti einungis átt sér stað vegna borana við Stóra-Reykjafell. Verði borstæði sunnan Stóra-Reykjafells fyrir valinu, verði affallsvatni frá borstæðinu veitt um lagnir í læk neðan vatnsbólans. Verði borstæði norðan Stóra-Reykjafells valið muni affallsvatn renna norður til Hellisskarðs, í áttina frá vatnsbólínu.

NIÐURSTAÐA SKIPULAGSSTOFNUNAR

Um er að ræða borun tveggja rannsóknarhola við Stóra-Skarðsmýrarfjall og Stóra-Reykjafell á Hellisheiði í Sveitarfélaginu Ölfusi. Framkvæmdirnar eru tilkynningaskyldar til ákvörðunar um matsskyldu samkvæmt 6. gr. og lið 2. c.i. í 2. viðauka í lögum nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum.

Framkvæmdin mun ekki hafa verulegt rask í för með sér verði umgengni um framkvæmdarsvæðið með þeim hætti sem framkvæmdaraðili lýsir í greinargerð sinni og svörum við umsögnum. Þar sem um vinsælt útivistarsvæði er að ræða bendir Skipulagsstofnun á nauðsyn þess að gripið verði til ráðstafana til að draga úr áhrifum af hávaða meðan á borun og blæstri borhola stendur t.d. með því að afmarka vel borstæði.

Í samræmi við 6. grein laga um mat á umhverfisáhrifum hefur Skipulagsstofnun farið yfir þau gögn sem lögð voru fram af hálfu framkvæmdaraðila við

tilkynningu, umsagnir og svör framkvæmdaraðila við þeim. Á grundvelli þessara gagna er það niðurstaða Skipulagsstofnunar að borun rannsóknarhola við Stóra-Skarðsmýrarfjall og Stóra-Reykjafell á Hellisheiði sé ekki líkleg til að hafa í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif og skuli því ekki háð mati á umhverfisáhrifum.

Skipulagsstofnun vekur athygli á að framkvæmdirnar eru háðar framkvæmdaleyfi Sveitarfélagsins Ölfuss og starfsleyfi heilbrigðisnefndar Suðurlands. Framkvæmdin fellur einnig undir ákvæði laga nr. 57/1998 um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu.

Samkvæmt 6. grein laga nr. 106/2000 má kæra ákvörðun Skipulagsstofnunar til umhverfisráðherra. Kærufrestur er til 2. mars 2001.

Hólmfríður Sigurðardóttir

Afrit: Umhverfisráðuneytið, Sveitarfélagið Ölfus, Heilbrigðiseftirlit Suðurlands, Hollustuvernd ríkisins, iðnaðar- og viðskiptaráðuneytið og Náttúruvernd ríkisins